

Murx..., Volksbühne am Rosa-Luxemburg-Platz / Gregor

kan op waardering van velen rekenen wanneer de uitvoering conform is aan de verwachtingen. Om iets te (h)erkennen als kunst moet je op de eerste plaats het denkproces als kwaliteitsvol erkennen. Door afval te gebruiken als materiaal sloot hij elke verwarring tussen kitsch en kunst uit. Ofwel ga je eraan voorbij, ofwel tracht je het denken achter het werk op het spoor te komen.

Ritme

Zoals Schwitters in zijn 'Merzbilder' herkenbare elementen in de vloed van vervreemding invoerde, zo vinden we ook in Marthalers encensering een aantal ordenende elementen in de chaos. Naast de liederen zijn dat enkele veel weerkerende handelingen in het leven van een mens in onze samenleving. Ze hebben betrekking op voeding, hygiëne, gezondheid en administratie. Het eigene aan deze 'ordeningselementen' is dat alle figuren ze tegelijk uitvoeren, als in een strak gestructureerd ritueel. Meest op de spits gedreven is het ritueel van het handen wassen. Op een gongsignaal staat iedereen recht en plaatst zich in een lange rij op het middenpad. De liftdeuren schuiven open. Aan de linkerwand van de

liftruimte is een vijftal lavabo's gemonteerd; rechts hangen de handdoeken. De rij stommelt binnen om binnen de kortste keren weer op het middenpad te staan. Gedisciplineerd keert iedereen terug naar zijn eigen plaats, op de gezette vrouw met de zware boodschappentas na, die zich al gauw een plaatsje meer vooraan toegeëigend heeft.

De ordeningselementen herhalen zich, zoals het past voor een ritueel. Ook de mop, de ruzie, de anekdote, het gezegde, het uitdagerende gebaar, de vernederende handeling worden minstens één keer herhaald. *Murx...* is opgebouwd als een ritmische compositie van muziek, tekst en handeling, uitgevoerd door anonieme figuren. Op enkele kleine fragmenten na gebeurt er haast niets nieuws in de loop van de tweede helft van de twee uur durende voorstelling. De meest opvallende nieuwigheden zijn een virtuoos gespeelde aaneenrijging van populair geworden klassieke pianonummers door de figuur die ik 'de koster' noemde en een zichtbaar mislukkende, overjaarse variété-show door 'het koppel'. Kitsch en dilettaantisme. En uitzichtloosheid natuurlijk.

Het spook van de boodschapperigheid

loerde al een tijdje om de hoek. Het krijgt zijn kans op het ogenblik dat 'de conciërge' de bruinkoolovens even opent. Als uit de hel komt het gezang tevoorschijn. Uit de eerste oven klinkt het hemels vredig, uit de tweede oven militant wereldverbeterend. En wat kan daar anders uit voortkomen dan een nationalistisch lied (derde oven)? Veel tijd om je te ergeren aan zoveel doorzichtigheid krijg je niet. Wanneer de klanken van de meezingende groep uitgestorven zijn en de lichten langzaam doven spelen 'de conciërge' en 'de koster' een melancholische, op Arabische- en/of zigeunermuziek geïnspireerde melodie op saxofoon en accordeon, twee instrumenten die eerder in de voorstelling niet te horen waren. Ze worden ruw onderbroken door de gong en opnieuw aanfloepende TL-lampen. Na het zoveelste wasritueel neuriën de acteurs de melodie uit het *Kaiser-quartet* van Haydn waaraan het *Deutschland über alles* ontleend werd. Ze begeleiden zichzelf met vioolspelersgebaren. Wanneer kunst verwordt tot kitsch ligt de weg open voor fascisme, lijkt Marthaler te willen zeggen. De acteurs gaan over op het fluiten van de melodie en dat klinkt